

PASKESNĖ VEIKLA PO STUDIJŲ PROGRAMŲ VERTINIMO. 2016-2018 M. GAUTŲ PAŽANGOS ATASKAITŲ KONSOLIDUOTA APŽVALGA

Paskesnė veikla yra vienas iš studijų programų išorinio vertinimo etapų, jos tikslas – gerinti studijų programų kokybę pagal ekspertų pateiktas rekomendacijas ir šalinti išorinio vertinimo metu identifikuotus studijų programų trūkumus bei viešinti programų pokyčius. Paskesnė veikla yra neatskiriama tiek vykdomų, tiek ketinamų vykdyti studijų programų kokybės užtikrinimo dalis. Pagrindinis paskesnės veiklos etapo dalyvis yra aukštoji mokykla, atsakinga už išorinio vertinimo metu identifikuotų studijų programų trūkumų šalinimui skirtų priemonių parinkimą, jų įgyvendinimą bei pokyčių viešinimą.

Atsižvelgdamas į paskesnę veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras) yra parengęs aukštosios mokyklos paskesnės veiklos [metodines rekomendacijas](#), kuriose apibrėžtas išorinio vertinimo ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo *pažangos ataskaitų* rengimas vykdomoms ir ketinamoms vykdyti studijų programoms. Siekdamas struktūruoti ir supaprastinti pažangos ataskaitų rengimo procesą aukštosios mokyklos, Centras parengė [pavyzdinę pažangos ataskaitos lentelę](#), kuria aukštoji mokykla gali pasinaudoti rengdama savo pažangos ataskaitą. Lentelėje siūloma tiksliai surašyti ekspertų pateiktas rekomendacijas, numatytas užduotis rekomendacijoms įgyvendinti, įgyvendinimo terminus ir užduočių įgyvendinimo procesą ir rezultatus, t.y., kokių veiksmų ji ėmėsi siekdama tobulinti studijų programas pagal ekspertų rekomendacijas, kokius pokyčius įgyvendino, su kokiomis problemomis susidūrė tobulindama studijų programas. Tuo atveju, jeigu aukštoji mokykla nusprendžia ekspertų rekomendacijų neįgyvendinti arba įgyvendinti tik jų dalį, lentelėje siūloma nurodyti priežastis ir pakomentuoti, kurios rekomendacijos ir kodėl nebuvo arba nebus įgyvendintos.

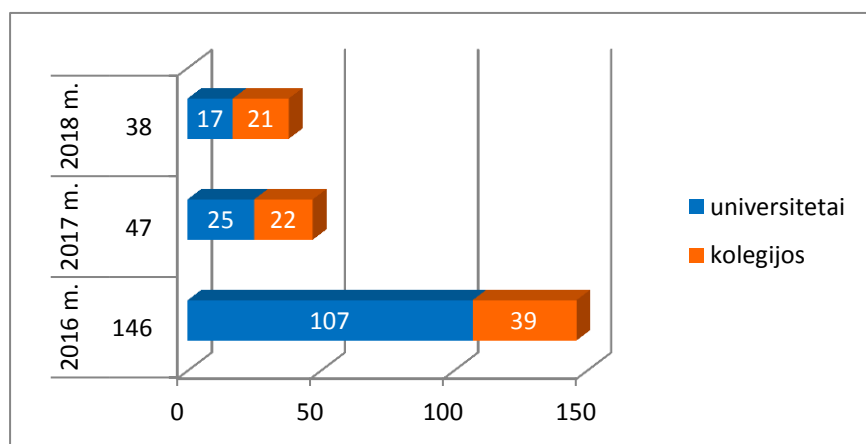
Gavęs aukštosios mokyklos pažangos ataskaitą, Centras patalpina ją savo tinklapyje šalia studijų programos išorinio ekspertinio vertinimo išvadų. Metodinėse rekomendacijose taip pat nurodyta, kad pažangos ataskaitos *turi būti viešai skelbiamos ir aukštosios mokyklos ar jos padalinio (fakulteto) tinklapyje*.

Pirmą kartą Centras pasiūlė aukštosios mokyklos parengti ir atsiųsti vertintų studijų programų pažangos ataskaitas 2016 metais. Nuo šio rašto išsiuntimo dienos iki 2018 m. pabaigos Centras iš viso gavo 231 pažangos ataskaitą iš 17 aukštųjų mokyklų – 7 universitetų ir 10 kolegijų¹. Didžiausia

¹ 2016 m. Lietuvoje iš viso buvo 41 aukštoji mokykla – 19 universitetų ir 22 kolegijos; 2018 metais – 4 aukštoji mokykla – 19 universitetų ir 22 kolegijos.

Centrui atsiųstų pažangos ataskaitų dalis – universitetinėse studijose: 2016-2018 m. laikotarpiu iš universitetų gauta 149 (64,5 % nuo visų gautų pažangos ataskaitų) pažangos ataskaitos (iš jų daugiausia atsiuntė Šiaulių universitetas – 57 ataskaitas, kiek mažiau – 44 ataskaitas – Vytauto Didžiojo universitetas), tuo tarpu iš kolegijų gauta 82 (35,5 %) pažangos ataskaitos (iš jų daugiausia atsiuntė Šiaulių valstybinė kolegija – 19 ataskaitų ir Kauno kolegija – 17 ataskaitų). Iš kitų universitetų buvo atsiųsta mažiau nei po 20 ataskaitų, o iš kitų kolegijų – 10 ir mažiau ataskaitų.

Vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų buvo pateikta 211 (91,3 %), kas sudaro didžiausią dalį visų 2016-2018 metų periodu pateiktų pažangos ataskaitų, o ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitų Centras gavo 20 (8,7 %).

(1 pav.) Universitetų ir kolegijų atsiųstų pažangos ataskaitų kiekis pagal metus

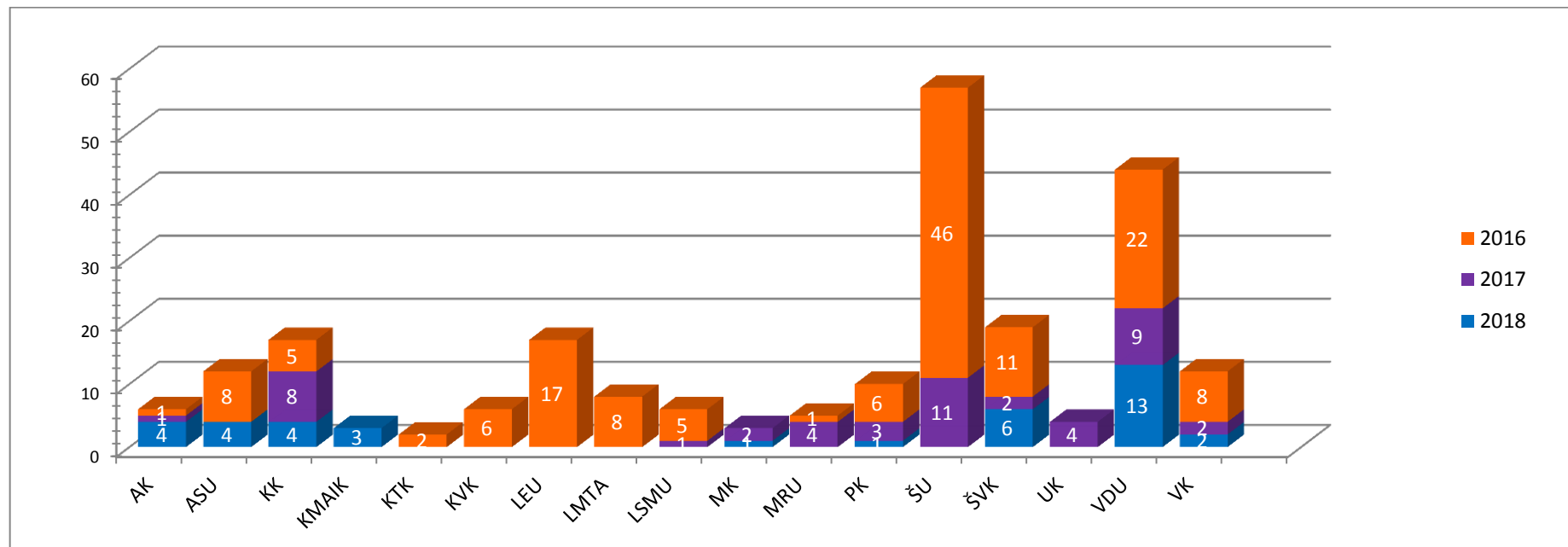
Suskirsčius atsiųstų pažangos ataskaitų srautą pagal metus, akivaizdi tendencija – didžiausia dalis pažangos ataskaitų atsiųsta 2016 metais – 146 (kas sudaro 63,2 %, taigi daugiau nei pusė visų per tris metus Centrui atsiųstų pažangos ataskaitų), t.y. tais metais, kai Centras raštu paragino aukštąsias mokyklas parengti ir atsiųsti pažangos ataskaitas (1 pav.).

2016 metais pažangos ataskaitas atsiuntė 14 aukštųjų mokyklų – 7 universitetai ir 7 kolegijos (didesnę dalį sudarė iš universitetų atsiųstos pažangos ataskaitos – 107, iš kolegijų buvo atsiųstos 39 pažangos ataskaitos). 2017 m. Centras gavo žymiai mažesnį pažangos ataskaitų skaičių, lyginant su 2016 metais – 47 pažangos ataskaitas, kas sudaro net 68 % mažiau Centrui pateiktų ataskaitų nei buvo gauta 2016 metais. 2017 m. ataskaitos atsiųstos iš 11 aukštųjų mokyklų – 4 universitetų ir 7 kolegijų.

2017 m., priešingai negu 2016 m., universitetų ir kolegijų atsiųstų pažangos ataskaitų dalys yra beveik vienodos – 25 ataskaitos iš universitetų ir 22 iš kolegijų. 2018 metais Centras gavo 38 pažangos ataskaitas, o tai yra 19,15 % mažiau nei 2017 metais ir 74 % mažiau nei Centras gavo 2016 metais. 2018 metais pažangos ataskaitas atsiuntė 9 aukštosios mokyklos – 2 universitetai ir 7 kolegijos (iš universitetų atsiųsta 17 pažangos ataskaitų, iš kolegijų – 21).

Daugiausia 2016 metais pažangos ataskaitų Centrui atsiuntė Šiaulių universitetas – 46 ataskaitas, kitas, tačiau atsiuntęs beveik perpus mažiau ataskaitų (22) – Vytauto Didžiojo universitetas. Su didesniu atotrūkiu nuo Šiaulių universiteto yra Lietuvos edukologijos universitetas, 2016 metais atsiuntęs Centrui 17 pažangos ataskaitų. 2016 metais aukštosios mokyklos siuntė pažangos ataskaitas aktyviausiai: iš 17 aukštųjų mokyklų, siuntusių

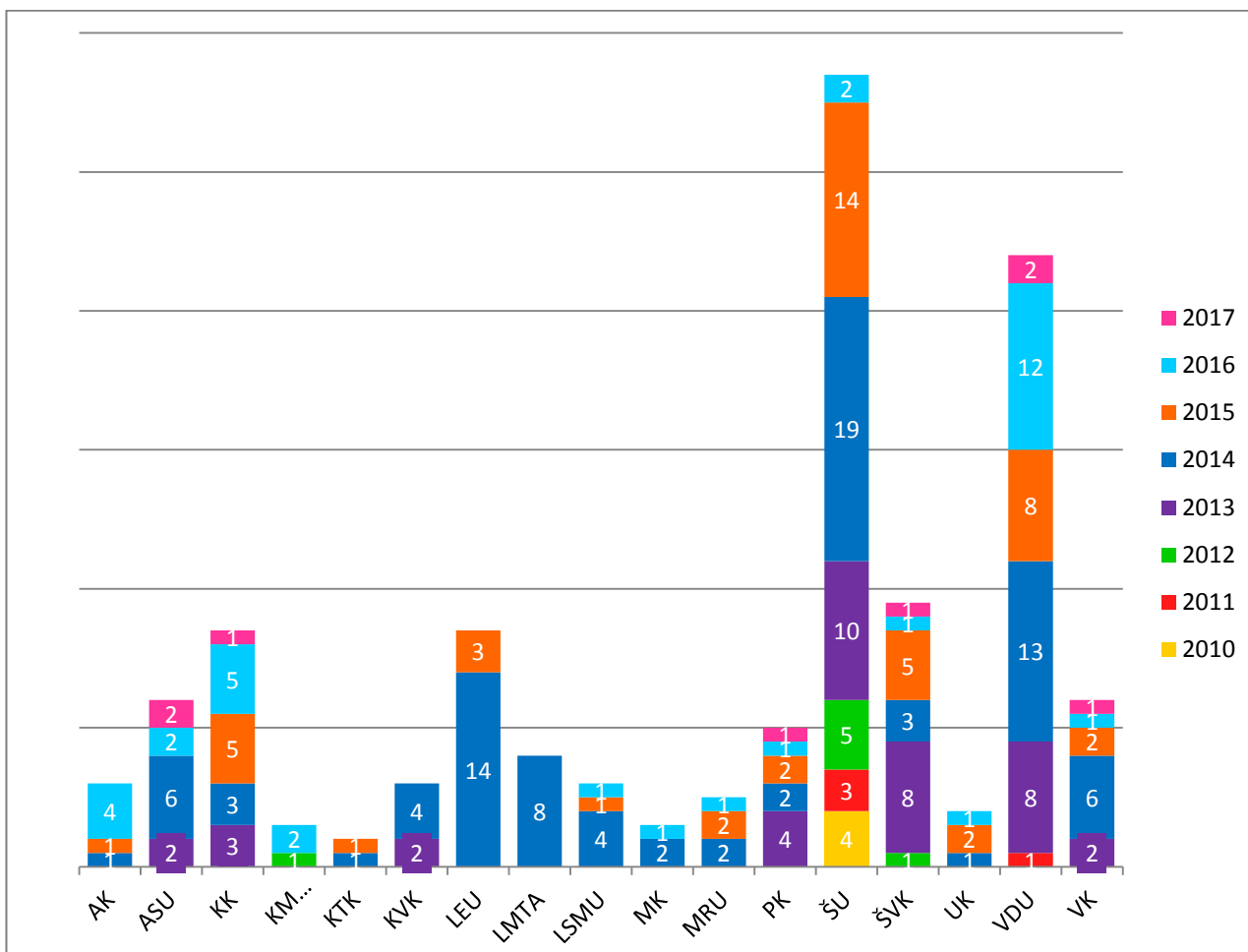
Centrui ataskaitas 2016-2018 metų laikotarpiu, 14 aukštųjų mokyklų atsiuntė pažangos ataskaitas 2016 metais. Sekančiais, 2017 metais, Centras gavo pažangos ataskaitų iš 11 aukštųjų mokyklų. Daugiausia 2017 metais pažangos ataskaitų Centrui atsiuntė taip pat Šiaulių universitetas – 11 ataskaitų ir Vytauto Didžiojo universitetas – 9 ataskaitas. 2018 metais Centras gavo pažangos ataskaitas iš 9 aukštųjų mokyklų, iš kurių daugiausia – 11 pažangos ataskaitų – atsiuntė taip pat Vytauto Didžiojo universitetas. (2 pav.).

(2 pav.) 2016-2018 m. pateiktų pažangos ataskaitų skaičius pagal jas atsiuntusias aukštąsias mokyklas

Metodikoje Centras rekomenduoja pažangos ataskaitas vykdomoms programoms rengti per **1,5 metų** nuo studijų programų išorinio vertinimo pabaigos, ketinamoms vykdyti studijų programoms, po išorinio vertinimo procedūros ir akreditavimo – per **6 mėn.** nuo programos įgyvendinimo pradžios. Atitinkamai, 2016 metais Centras tikėjosi gauti iš aukštųjų mokyklų pažangos ataskaitas už 2014 metais vertintas vykdomas programas ir ketinamas vykdyti studijų programas, kurios buvo pradėtos įgyvendinti nuo 2015-2016 mokslo metų pradžios.

2017 m., buvo tikimasi sulaukti iš aukštųjų mokyklų 2015 metais vertintų vykdomų studijų programų ir nuo 2016 mokslo metų pradėtų įgyvendinti ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitų, o 2018 metais buvo tikimasi gauti 2016 metais vertintų vykdomų studijų programų ir nuo 2017 mokslo metų pradėtų įgyvendinti ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitų.

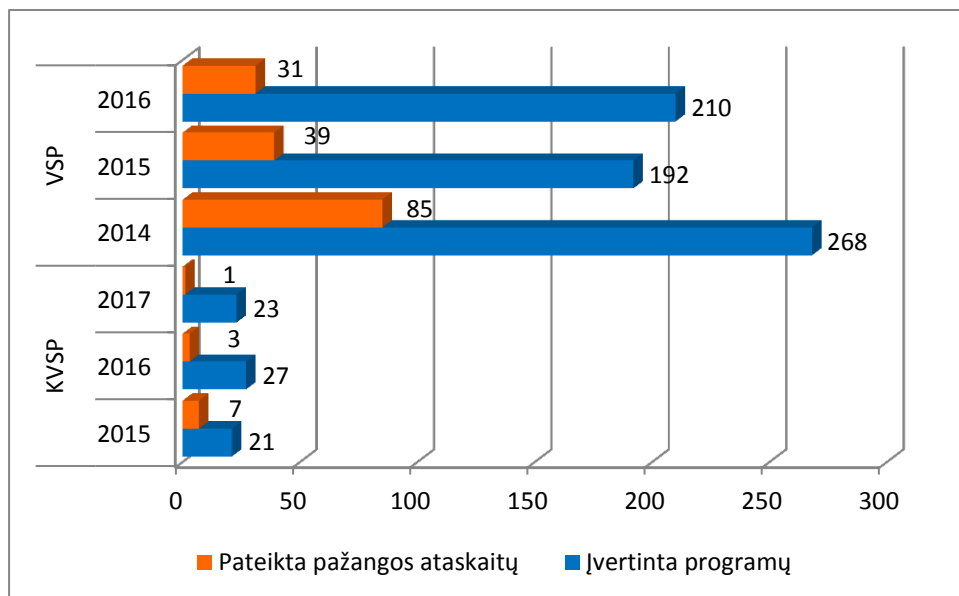

(3 pav.) Pateiktų pažangos ataskaitų skaičiaus suskirstymas pagal jas pateikusias aukštąsias mokyklas ir tų programų (vykdomų ir ketinamų vykdyti) išorinio vertinimo metus

Tačiau 2016 metais gavus pirmas vykdomų studijų programų pažangos ataskaitas, paaiškėjo, kad tik dalis jų yra už 2014 metais vertintas, o ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitos už 2015 metais vertintas ir pradėtas vykdyti programas. Kita dalis vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų buvo pateikta už 2010-2013 metus ir 2015 metais vertintas programas, o ketinamų vykdyti studijų programų – už 2012-2014 metais vertintas ir pradėtas vykdyti programas. Lygiai taip pat ir 2017 ir 2018 metais aukštosios mokyklos teikė Centrai pažangos ataskaitas neatsižvelgus į Centro rekomendaciją dėl ataskaitų rengimo laikotarpio vykdomoms ir ketinamoms vykdyti studijų programoms (3 pav.). Pavyzdžiui, dalis 2017 metais Centru gautų pažangos ataskaitų buvo už 2013 ir 2014 metais vertintas studijų programas – 30 ataskaitų, kas sudaro 64 % nuo visų 2017 metais pateiktų pažangos ataskaitų.

2018 metais daugumą pažangos ataskaitų Centras gavo už Centro rekomendacijose apibrėžtą laikotarpį – už 2016-2017 metais vertintas studijų programas – ir tik 6 (16 %) ataskaitas už 2012-2015 metais vertintas programas.

2014-2016 metais Lietuvos aukštosiose mokyklose Centras organizavo 687 vykdomų studijų programų išorinį vertinimą, po kurio 670 programos buvo įvertintos teigiamai ir akredituotos. 2015-2017 metais SKVC teigiamai įvertino 71 ketinamą vykdyti studijų programą².

(4 pav.) Vykdomų (2014-2016 m.) ir ketinamų vykdyti (2015-2017 m.) programų Centro atliktų vertinimų, po kurių programos buvo akredituotos, skaičius ir pateiktų pažangos ataskaitų skaičius

Daugiausia vykdomų studijų programų 2016-2018 metų laikotarpiu pažangos ataskaitų buvo pateikta Centrui už 2014 metus – 85 ataskaitos. Centras 2014 metais organizavo 268 vykdomų studijų programų vertinimus. Atsiųstos už tą laikotarpį pažangos ataskaitos sudaro 32 % nuo visų 2014 metais vertintų vykdomų studijų programų. Atitinkamai, už 2015 metais vertintas vykdomas studijų programas Centrui buvo atsiųsta 20 % pažangos ataskaitų nuo visų 2015 metais vertintų studijų programų (2015 metais Centras organizavo 192 vykdomų studijų programų vertinimus) ir už vertintas 2016 metais – 15 % nuo visų Centro 2016 metais įvertintų vykdomų studijų programų (2016 metais Centras įvertino 210 vykdomų studijų programų).

Ketinamų vykdyti studijų programų atveju, didžiausią procentą sudaro pažangos ataskaitos už 2015 metais vertintas ir akredituotas ketinamas vykdyti studijų programas – 33 % nuo visų tais metais vertintų ketinamų vykdyti studijų programų.

² 2015 metais 59 %, o 2016 metais 70 % nuo visų pateiktų ketinamų vykdyti programų buvo atliktas supaprastintas programos vertinimas, o nuo 2017 m. liepos mėnesio visos ketinamos vykdyti studijų programos vertinamos atliekant išsamų ekspertinį programos išorinį vertinimą, ŠMM ministrui priėmus sprendimą bei atitinkamą teisės akto pataisą.

Paskesniais metais pateiktų pažangos ataskaitų procentas nuo visų 2016 ir 2017 metais vertintų ketinamų vykdyti studijų programų yra dar mažesnis – 11 % ir 4,3 % atitinkamai. 4 juostinėje diagramoje parodyta, kiek vykdomų ir ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitų buvo atsiųsta Centrui 2016-2018 metų laikotarpiu ir kiek atitinkamais laikotarpiais buvo vertinta ir akredituota studijų programų.

Iš visų 2016-2018 metais Centrui pateiktų vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų **116 pažangos ataskaitų buvo parengta 6 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms ir **95 pažangos ataskaitos – 3 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms. Visos studijų programos buvo vertintos Centro ekspertų grupių, išskyrus dvi Mykolo Romerio universiteto studijų programas, kurios buvo įvertintos Vokietijos kokybės agentūrų AHPGS ir Evalag. Centras, gavęs kitų agentūrų išvadas, priėmė sprendimą akredituoti MRU studijų programas 6 metams.

Bendros pastabos dėl pažangos ataskaitų turinio

Pagal savo struktūrą, dauguma pažangos ataskaitų parengtos pagal Centro pasiūlytą [pavyzdį](#). Vidutiniškai, vienos ataskaitos apimtis yra 3,5 lapai. Visgi, net pagal nustatytą pavyzdį parengtos ataskaitos varijuoja pagal aprašymo išsamumo ir detalumo lygį. Išanalizavus šį aspektą, galima pateikti tokius bendrus pastebėjimus:

1. Kai kuriose ataskaitose informacija apie tarptautinių ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo veiksnius ir aplinkybes – priemonės ir veiksmus, įgyvendinimo planą, laukiamą rezultatą – pateikiama ganėtinai glaustai, keliais žodžiais ar atskirais punktais. Tokias ataskaitas, nesant išsamesnio aprašymo ir nežinant konteksto, suprasti, analizuoti ir vertinti gana sudėtinga. Pavyzdžiui, kai kuriose ataskaitose rekomendacijų įgyvendinimo terminų stulpelyje lakoniškai rašoma „įgyvendinta dalinai“ arba „neįgyvendinta“ nenurodant motyvų, kodėl programos rengėjai pasirinko rekomendaciją įgyvendinti nepilna apimtimi, kokios priežastys tai lėmė, su kokiomis problemomis jie susidūrė, kaip tai sprendė. Daugelyje ataskaitų jų rengėjai pristatydami savo būsimus veiksmus ir priemones rekomendacijoms įgyvendinti neatskleidžia, *kaip* to sieks – koku būdu nustatys ir pasirenks veiksmus ir priemones, kas dalyvaus priemonių parinkime, kokias sąlygas sukurs joms įgyvendinti, kas ir kaip vertins pasiektus rezultatus, pan. **Pavyzdžiai:** 1) kaip priemonė ekspertų rekomendacijai programos tarptautiškumo didinimui dažnai pasirenkamas studentų tarptautinio mobilumo didinimas. Atitinkamai, atliktų arba planuojamų atlikti veiksmų stulpelyje įrašoma „daugiau studentų dalyvaus mainų programose“ arba „skatinti studentų mobilumą“, tačiau neatskleidžiama, kokiais būdais programos rengėjai sieks, kad daugiau studentų dalyvautų mainų programose ir kokiomis priemonėmis skatins mobilumą – ar bus sistemiskai ir periodiškai teikiama informacija ir raginama studentus išvykti, ar perdarys programos sandarą, kad atsirastų „langas“ išvykoms, ar gerins kreditų pripažinimo sistemą, ar didins finansavimą bei kitokią paramą arba apsvarstys kitas būtinas sąlygas mobilumui palengvinti, pan.; 2) į ekspertų rekomendaciją didinti atitinkamos studijų krypties mokslo daktarų, dėstančių

vertinamą studijų programą, skaičių, ataskaitos rengėjai pateikė mokslo daktaro laipsnį turinčių dėstytojų skaičių nedetalizuodami, ar tai siektinas, ar jau turimas rezultatas – jeigu siektinas, tuomet ataskaitoje išsamiau neaprašyta, kokiomis priemonėmis bus siekiama šio skaičiaus, o jeigu turimas, tuomet galima spėlioti, kad ataskaitos rengėjai nusprendė šios ekspertų rekomendacijos neįgyvendinti, matyt manydami, kad toks mokslo daktaro laipsnį turinčių dėstytojų skaičius yra pakankamas ir jo didinti neverta.

Kita vertus, Centras, siūlydamas aukštosios mokykloms rengti pažangos ataskaitas pagal tam tikrą formą, nedetalizavo, kaip išsamiai jos turi būti parengtos. Yra nemažai ataskaitų, kur rengėjai išsamiai ir aiškiai aprašė visus veiksmus ir priemones, kurių buvo ir bus imamasi siekiant tobulinti programas pagal ekspertų rekomendacijas.

2. Susipažinus su kai kuriais veiksmais ir priemonėmis ekspertų rekomendacijų įgyvendinimui, kilo klausimų apie jų tinkamumą šioms rekomendacijoms, kadangi šių veiksmų ir priemonių pobūdis neatrodo, iš pirmo žvilgsnio, tiesiogiai susijęs su rekomendacijomis. **Pavyzdžiai:** 1) programos tarptautiškumo didinimui aukštoji mokykla pasirinko glaudesnio bendradarbiavimo su programos absolventais ir ryšių su vietos gamintojais aktyvinimo priemones; 2) rekomendaciją tobulinti programos turinį pagal tendencijas globalioje profesinėje rinkoje atsižvelgiant į užsienio aukštųjų mokyklų naudojamą profesinių kompetencijų aprašą, aukštoji mokykla įgyvendino suderinus programą su Lietuvos Respublikos teisės aktu – pedagogų rengimo reglamentu; 3) į rekomendaciją *tobulinti* grįžtamojo ryšio iš studentų rinkimą, aukštoji mokykla reagavo *pradėjus* vykdyti studentų apklausas; 4) dėstytojų kalbinių kompetencijų tobulinimui buvo organizuota viena konferencija. Galima svarstyti, kad įspūdis dėl priemonių netinkamumo (nepakankamumo) atsiranda dėl to, kad ataskaitų rengėjai nepateikė ataskaitose platesnio konteksto apibūdinimo, neaprašė kliūčių, su kuriomis susidūrė įgyvendindami rekomendacijas, kitų aplinkybių.

3. Būdinga tai, kad rekomendacijų įgyvendinimui programų rengėjai naudojami skirtingomis strategijomis: 1) patys sukuria prielaidas ir inicijuoja pokyčius rekomendacijoms įgyvendinti; 2) pasinaudoja jau esančiomis ir/arba su programos vertinimu nesusijusiomis, atsitiktinai atsiradusiomis jų aplinkoje galimybėmis. **Kaip pirmos strategijos pavyzdžius** galima pateikti tokius veiksmus: 1.1) pačių programos rengėjų buvo sukurta užsienio lektorių duomenų bazė, iš kurios po to buvo kviečiami lektoriai dėstyti programos studentams; 1.2) buvo ieškota didesnių patalpų studijų programai vykdyti ir, suradus jas, pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su patalpų savininku; 1.3) programos rengėjų sukurta ir toliau vystoma ryšius tarp programos absolventų ir studentų aktyvinanti „mentorstės programa“; 1.4) siekiant pritraukti į programą daugiau studentų, pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su kitų šalių universitetais ir programos turinys išverstas į anglų ir rusų kalbas. **Antros strategijos, kai naudojamos esama situacija, pavyzdžiai:** 2.1) fakulteto, kur vykdoma programa, administracija siuntė programos dėstytojus į užsienio kalbos kursus, kurie toje aukštojoje mokykloje buvo organizuojami jau kurį laiką iki išorinio programos vertinimo; 2.2) programos rengėjai keitė programą pagal ekspertų rekomendacijas tik sulaukus Senato sprendimo, tačiau priimto dėl kitų aplinkybių ir nepriklausomai nuo programai pateiktų rekomendacijų; 2.3)

vykdant aukštojo mokslo reformą ir vykstant integracijos procesams tarp aukštųjų mokyklų, pasinaudojama kitos aukštosios mokyklos, su kuria jungiamasi, infrastruktūra ir ištekliais.

Beveik visose ataskaitose apibrėžti **rekomendacijų įgyvendinimo terminai**. Nemaža dalis rekomendacijų jau yra įgyvendintos, ką ataskaitų rengėjai ir pažymi. Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurių programos kokybės užtikrinimą nukreipta veikla yra iš esmės tęstinio pobūdžio (mokslinių tyrimų vykdymas, studentų ir dėstytojų mobilumo skatinimas, studijų turinio atnaujinimas pagal naujausius mokslinius atradimus) – tokiais atvejais ataskaitų rengėjai pažymi, kad veikla bus tęsiama ir ateityje, kartais nurodydami artimiausius ateinančius metus. Tačiau buvo pastebėta, kad kai kuriose ataskaitose tęstinio pobūdžio veikla pažymėta kaip atlikta ir nebeplanuojama tęsti, t. y. tarsi būtų „vienkartinio“ pobūdžio, **pavyzdžiui**: pateikta informacija apie tai, kiek dėstytojų dalyvavo Erasmus mainų programose, arba studentams buvo organizuotas susitikimas teikiant jiems grįžtamąjį ryšį po apklausos – abiem atvejais nenurodant, kad tokia veikla bus tęsiama ir ateityje, siekiant išlaikyti tuos pačius ir aukštesnius dalyvavimo mainų programose ar grįžtamojo ryšio teikimo rodiklius.

Kai kurie pažangos ataskaitų **rengėjai nurodė kliūtis, trukdančias rekomendacijų įgyvendinimo sėkmei**. Tarp dažniausiai pasitaikančių: 1) finansavimo, pavyzdžiui, dėstytojų tiriamajai veiklai, jų išvykoms į užsienį arba įdarbinimo pilnu etatu, trūkumas; 2) rekomendacijų neatitikimas nacionaliniams teisės aktams arba aukštosios mokyklos taikomoms praktikoms; 3) komunikacijos tarp įvairių organizacijos lygių (katedros ir fakulteto, fakulteto ir administracijos, dėstytojų ir studentų, dėstytojų ir administracijos) spragos, bendradarbiavimo kultūros nebuvimas. Būdinga tai, kad dažnai pokyčiai programose pradedami nuo diskusijų su suinteresuotomis grupėmis apie studijų tobulinimo priemones, tačiau diskusijų pasiektas susitarimas stringa aukštesniuose institucijos lygiuose.

Kai kurios studijų programos buvo **persvarstytos iš pagrindų** ir ženkliai pakeistos siekiant jas tobulinti ir užtikrinti kokybę ateityje – tokiais atvejais programos rengėjai pažymi, kad, peržiūrėję nacionalinius ir tarptautinius profesijos standartus, atnaujino programos tikslą bei perrašė numatomus studijų rezultatus, keitė turinį, parengė naują studijų tinklą, įvedė modulinę programos sąrangą, įdarbino naujus dėstytojus.

Keliose pažangos ataskaitose rengėjai pažymėjo, kad **nesutinka su ekspertų nuomone** ir nepitaria jų rekomendacijų įgyvendinimui.

Kai kuriose pažangos ataskaitose yra nurodyti atsakingi už išorinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimą vykdytojai. Dažniausiai, tai yra katedrų vedėjai, Studijų programų komitetų vadovai ir nariai, dekanato darbuotojai, pavieniai lektoriai. Pažangos ataskaitose nebuvo rasta studentų arba socialinių partnerių, atsakingų už programų tobulinimą.